తైత్తిరీయోపనిషత్

॥ఆనన్ద వల్లీ॥

హరిః ఓమ్॥ సహ నావవతు। సహ నౌ భునక్తు। సహ వీర్యం కరవావహై। తేజస్వి నావధీతమస్తు మా విద్విషావహై॥ ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః॥

సహ పఞ్చ॥

బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమ్॥ తదేషాఽభ్యుక్తా। సత్యం జ్ఞానమనన్తం బ్రహ్మ। యో వేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమన్న్। సోఽశ్నుతే సర్వాన్కామాన్థ్సహ। బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి॥ తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశస్సంభూతః। ఆకాశాద్వాయుః। వాయోరగ్నిః। అగ్నేరాపః। అద్భ్యః పృథివీ। పృథివ్యా ఓషధయః। ఓషధీభ్యోఽన్నమ్। అన్నాత్పురుషః। స వా ఏష పురుషోఽన్నరసమయః॥ తస్యేదమేవ శిరః। అయం దక్షిణః పక్షః। అయముత్తరః పక్షః। అయమాత్మా। ఇదం పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥[౧]

బ్రహ్మవిదిదమయమిదమేకవిగ్ంశతిః॥1॥

అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయన్తే। యాః కాశ్చ పృథివీగ్ శ్రితాః। అథో అన్నేనైవ జీవన్తి। అథైనదపి యన్త్యన్తతః। అన్నగ్ం హి భూతానాం జ్యేష్ఠమ్। తస్మాథ్సర్వౌషధముచ్యతే। సర్వం వై తేఽన్నమాప్నువన్తి। యేఽన్నం బ్రహ్మోపాసతే। అన్నగ్ం హి భూతానాం జ్యేష్ఠమ్। తస్మాథ్సర్వౌషధముచ్యతే। అన్నాద్భూతాని జాయన్తే। జాతాన్యన్నేన వర్ధన్తే। అద్యతేఽత్తి చ భూతాని। తస్మాదన్నం తదుచ్యత ఇతి॥ తస్మాద్వా ఏతస్మాదన్నరసమయాత్। అన్యోఽన్తర ఆత్మా ప్రాణమయః। తేనైష పూర్ణః। స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ। తస్య పురుషవిధతామ్।

అన్వయం పురుషవిధః॥ తస్య ప్రాణ ఏవ శిరః। వ్యానో దక్షిణః పక్షః। అపాన ఉత్తరః పక్షః। ఆకాశ ఆత్మా। పృథివీ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥[౨]

అన్నాదన్నరసమయాత్ప్రాణో వ్యానోఽపాన ఆకాశః పృథివీ పుచ్ఛగ్ం షడ్వింగ్ంశతిః॥2॥

ప్రాణం దేవా అనుప్రాణన్తి। మనుష్యాః పశవశ్చ యే। ప్రాణో హి భూతానామాయుః। తస్మాథ్సర్వాయుషముచ్యతే। సర్వమేవ త ఆయుర్యన్తి। యే ప్రాణం బ్రహ్మోపాసతే। ప్రాణో హి భూతానామాయుః। తస్మాథ్సర్వాయుషముచ్యత ఇతి। తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా। యః పూర్వస్య॥ తస్మాద్వా ఏతస్మాత్ప్రాణమయాత్। అన్యోఽన్తర ఆత్మా మనోమయః। తేనైష పూర్ణః। స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ। తస్య పురుషవిధతామ్। అన్వయం పురుషవిధః॥ తస్య యజురేవ శిరః। ఋుగ్దక్షిణః పక్షః। సామోత్తరః పక్షః। ఆదేశ ఆత్మా। అథర్వాఙ్గిరసః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥[3]

ప్రాణమ్ప్రాణమయాన్మనో యజుర్ ఋుక్సామాదేశోఽథర్వాఙ్గిరసః పుచ్ఛన్ద్వావింగ్ంశతిః॥3॥

యతో వాచో నివర్తన్తే। అప్రాప్య మనసా సహ। ఆనన్దం బ్రహ్మణో విద్వాన్। న బిభేతి కదాచనేతి। తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా। యః పూర్వస్య॥ తస్మాద్వా ఏతస్మాన్మనోమయాత్। అన్యోఽన్తర ఆత్మా విజ్ఞానమయః। తేనైష పూర్ణః। స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ। తస్య పురుషవిధతామ్। అన్వయం పురుషవిధః॥ తస్య శ్రద్ధైవ శిరః। ఋుతం దక్షిణః పక్షః। సత్యముత్తరః పక్షః। యోగ ఆత్మా। మహః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥[౪]

యతశ్శ్రద్ధర్తగ్ం సత్యంయోగో మహోఽష్టాదశ॥4॥

విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే। కర్మాణి తనుతేఽపి చ। విజ్ఞానం దేవాస్సర్వే। బ్రహ్మ జ్యేష్ఠముపాసతే। విజ్ఞానం బ్రహ్మ చేద్వేద। తస్మాచ్చేన్న ప్రమాద్యతి। శరీరే పాప్మనో హిత్వా।

సర్వాన్ కామాన్థ్సమశ్నుత ఇతి। తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా। యః పూర్వస్య॥ తస్మాద్వా ఏతస్మాద్విజ్ఞానమయాత్। అన్యోఽన్తర ఆత్మాఽఽనన్దమయః। తేనైష పూర్ణః। స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ। తస్య పురుషవిధతామ్। అన్వయం పురుషవిధః॥ తస్య ప్రియమేవ శిరః। మోదో దక్షిణః పక్షః। ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః। ఆనన్ద ఆత్మా। బ్రహ్మ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥[౫]

విజ్ఞానం ప్రియం మోదః ప్రమోద ఆనన్దో బ్రహ్మ పుచ్ఛన్ద్వావిగ్ంశతిః॥5॥

అసన్నేవ స భవతి। అసద్బ్రహ్మేతి వేద చేత్। అస్తి బ్రహ్మేతి చేద్వేద। సన్తమేనం తతో విదురితి। తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా। యః పూర్వస్య॥ అథాతోఽనుప్రశ్నాః। ఉతావిద్వానముం లోకం ప్రేత్య। కశ్చన గచ్ఛతీ 3 । ఆహో విద్వానముం లోకం ప్రేత్య। కశ్చిథ్సమశ్నుతా 3 ఉ॥ సోఽకామయత। బహు స్యాం ప్రజాయేయేతి॥ స తపోఽతప్యత। స తపస్తప్త్వా। ఇదగ్ం సర్వమసృజత। యదిదం కించ॥ తథ్సృష్ట్వా। తదేవానుప్రావిశత్। తదనుప్రవిశ్య। సచ్చ త్యచ్చాభవత్। నిరుక్తం చానిరుక్తం చ। నిలయనం చానిలయనం చ। విజ్ఞానం చావిజ్ఞానం చ। సత్యం చానృతం చ సత్యమభవత్। యదిదం కించ। తథ్సత్యమిత్యాచక్షతే। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥[౬]

అసన్నేవాథాష్టావిగ్ంశతిః॥6॥

అసద్వా ఇదమగ్ర ఆసీత్॥ తతో వై సదజాయత। తదాత్మానగ్ం స్వయమకురుత। తస్మాత్తథ్సుకృతముచ్యత ఇతి॥ యద్వై తథ్సుకృతమ్। రసో వై సః। రసగ్ం హ్యేవాయం లబ్ధ్వాఽఽనన్దీ భవతి॥ కో హ్యేవాన్యాత్కః ప్రాణ్యాత్। యదేష ఆకాశ ఆనన్దో న స్యాత్। ఏష హ్యేవాఽఽనన్దయాతి॥ యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నదృశ్యేఽనాత్మ్యేఽనిరుక్తేఽనిలయనేఽభయం ప్రతిష్ఠాం విన్దతే। అథ సోఽభయం గతో భవతి॥ యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నుదరమన్తరం

కురుతే। అథ తస్య భయం భవతి। తత్త్వేవ భయం విదుషోఽమన్వానస్య॥ తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥[8]

అసద్భోడశ॥7॥

భీషాఽస్మాద్వాతః పవతే। భీషోదేతి సూర్యః। భీషాఽస్మాదగ్నిశ్చేన్ద్రశ్చ। మృత్యుర్ధావతి పఞ్చమ ఇతి। సైషాఽఽనన్దస్య మీమాగ్ంసా భవతి। యువా స్యాథ్సాధుయువాఽధ్యాయకః। ఆశిష్ఠో దృఢిష్ఠో బలిష్ఠః। తస్యేయం పృథివీ సర్వా విత్తస్య పూర్ణా స్యాత్। స ఏకో మానుష ఆనన్దః॥ తే యే శతం మానుషా ఆనన్దాః। స ఏకో మనుష్యగన్ధర్వాణామానన్దః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। తే యే శతం మనుష్యగన్ధర్వాణామానన్దాః। స ఏకో దేవగన్ధర్వాణామానన్దః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। తే యే శతం దేవగన్ధర్వాణామానన్దాః। స ఏకః పితౄణాం చిరలోకలోకానామానన్దః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। తే యే శతం పితౄణాం చిరలోకలోకానామానన్దాః। స ఏక ఆజానజానాం దేవానామానన్దః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య॥ తే యే శతమాజానజానాం దేవానామానన్దాః। స ఏకః కర్మదేవానాం దేవానామానన్దః। యే కర్మణా దేవానపి యన్తి। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। తే యే శతం కర్మదేవానాం దేవానామానన్దాః। స ఏకో దేవానామానన్దః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। తే యే శతం దేవానామానన్దాః। స ఏక ఇన్ద్రస్యాఽఽనన్దః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య॥ తే యే శతమిన్ద్రస్యాఽఽనన్దాః। స ఏకో బృహస్పతేరానన్దః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। తే యే శతం బృహస్పతేరానన్దాః। స ఏకః ప్రజాపతేరానన్దః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। తే యే శతం ప్రజాపతేరానన్దాః। స ఏకో బ్రహ్మణ ఆనన్దః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। స యశ్చాయం పురుషే। యశ్చాసావాదిత్యే। స ఏకః॥ స య ఏవం విత్। అస్మాల్లోకాత్ప్రేత్య। ఏతమన్నమయమాత్మానముపసంక్రామతి। ఏతం ప్రాణమయమాత్మానముపసంక్రామతి। ఏతం మనోమయమాత్మానముపసంక్రామతి।

ఏతం విజ్ఞానమయమాత్మానముపసంక్రామతి। ఏతమానన్దమయమాత్మానముపసంక్రామతి। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥[౮]

భీషాకస్మాన్మానుషో మనుష్యగన్ధర్వాణాన్ దేవగన్ధర్వాణామ్ పితౄణా శ్చిరలోకలోకానామాజానజానాం కర్మదేవానాంయే కర్మణా దేవానామ్ ఇన్ద్రస్య బృహస్పతేః ప్రజాపతేర్బ్రహ్మణస్స యశ్చ సఙ్క్రామత్యేక పఞ్చాశత్॥8॥

యతో వాచో నివర్తన్తే। అప్రాప్య మనసా సహ। ఆనన్దం బ్రహ్మణో విద్వాన్। న బిభేతి కుతశ్చనేతి॥ ఏతగ్ం హ వావ న తపతి। కిమహగ్ం సాధు నాకరవమ్। కిమహం పాపమకరవమితి॥ స య ఏవం విద్వానేతే ఆత్మానగ్గ్ స్పృణుతే। ఉభే హ్యేవైష ఏతే ఆత్మానగ్గ్ స్పృణుతే। య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్।[౯]

యతః కుతశ్చనైతమేకాదశ నవ॥9॥

బ్రహ్మవిదిదమయమిదమేకవిగ్ం శతిరన్నాదన్నరసమయాత్ప్రాణో వ్యానోఽపాన ఆకాశః పృథివీ పుచ్ఛగ్ం షడ్విగ్ంశతిః ప్రాణం యజుర్ ఋక్సామాదేశోఽథర్వాఙ్గిరసః పుచ్ఛం ద్వావిగ్ంశతిర్శ్రద్ధర్తగ్ం సత్యం యోగో మహోఽష్టాదశ విజ్ఞానం ప్రియం మోదః ప్రమోద ఆనన్దో బ్రహ్మ పుచ్ఛం ద్వావిగ్ంశతిరసన్నేవాథాష్టావిగ్ంశతిరసఫ్షోడశ భీషాకస్మాన్మానుషో మనుష్యగన్ధర్వాణాం దేవగన్ధర్వాణాం పితౄణాం చిరలోకలోకానామాజానజానాం కర్మదేవానాం యే కర్మణా దేవానామిన్ద్రస్య బృహస్పతేః ప్రజాపతేర్బ్రహ్మణస్స యశ్చ సంక్రామత్యేకపఞ్చాశద్యతః కుతశ్చ నైతమేకాదశ నవ॥9॥

బ్రహ్మవిన్నవ॥9॥

సహ నావవతు। సహ నౌ భునక్తు। సహ వీర్యం కరవావహై। తేజస్వి నావధీతమస్తు మా విద్విషావహై॥ ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥